

20 - солагии Истиқлолият муборак!

Истиқлолият арзиши муқаддасест, ки аз ҳама гуна манфиатҳои маҳдуди сиёсӣ иҷтимоӣ ва мақсадҳои ҳизбию гурӯҳӣ болотар меистад. Аммо халқи Тоҷикистон оқибатҳои мудҳиши ҷанги таҳмилии шаҳрвандиро аз сар гузаронид. Маҳз аз ин рӯ мо бояд сулҳ ва ваҳдати миллиро, ки 27 июни соли 1997 ба даст омад, чун гавҳараки ҷашм муҳофизат кунем.

Бузуртгарин дастоварди мо тӯли 20 соли Истиқлолият таъмини сулҳ, амният ва ваҳдати миллий, таъмини рушди устувори иҷтимоӣ, иқтисодӣ, мустаҳкам шудани худшиносии миллий, баланд бардоштани ҳиссиёти ватандӯстӣ дар байни ҳамаи табақаҳои ҷомеаи кишвар мебошад. Ҳамаи ин ба туфайли фитрати азалӣ халқи соҳибмаърифат ва куҳанбунёди тоҷик ба даст омад. Дар ин марҳила самтҳои умдаи сиёсати давлати Тоҷикистон дарки маърифати худшиносии таърихӣ халқи тоҷик, нақш ва мавқеи он дар таърихи тамаддуни башариёт буданд.

Таҷрибаи бисёрсолаи бисёр кишварҳои ҷаҳонро омӯхта, арзишҳои миллии сиёсӣ, таърихӣ ва фарҳангӣ, таърихи чандҳазорсоларо ба назар ги-

рифта, ҳанӯз дар солҳои аввали Истиқлолият муқаддасоти давлатие чун Нишон, Парчам ва Суруди миллий қабул карда шуданд, ҳамчунин ҷумҳурӣ соҳиби Артиши миллий ва Қувваҳои марзбонӣ гардид, роҳи эъмори давлати демократӣ, дунявӣ ва ҳуқуқиро пеш гирифт.

Марҳилаи кунунии рушди кишвар, ҷуноне ки шумо хонандагонӣ мӯҳтарам медонед, ба таъмини ҳадафҳои стратегии Тоҷикистон - таъмини истиқлолияти энергетикӣ, раҳой аз бунбасти коммуникатсионӣ, ҳифзи амнияти озӯқаворӣ ва баланд бардоштани сатҳи сифати зиндагии мардум аст.

Аҳли кормандони «ОДРИ Нов» ҳамаи тоҷикистониёнро бо ин ҷашни асосии кишвар табрик мегӯянд. Бигзор ҳамаи орзуҳои мо ҷомаи амал пӯшанд! Ба шумо сулҳу саломатӣ, бахту саодат ва комёбиҳои нав таманно дорем.

Навигариҳо

Парлумони Тоҷикистон лоиҳаи Қонун «Дар бораи сарфаи энергия»-ро таҳия мекунад

Дар ҷаласаи навбатии Шӯрои Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон масъалаи таъсиси гурӯҳҳои кор оид ба таҳияи лоиҳаи Қонунҳо «Дар бораи сарфаи энергия» ва «Дар бораи истихроҷ ва истифодаи ангишт» мавриди баррасӣ қарор гирифт.

Тавре ба ОИ «Азия-Плюс» сухангӯи палатаи поёнии парлумони кишвар Муҳаммадато Султонов хабар дод, дар ҷаласае, ки таҳти

раёсати раиси палатаи поёнии парлумон Шукурҷон Зухуров доир гардид, ҳамчунин масъалаи ворид сохтани тағйироту илова ба Қонуни ҚТ «Дар бораи осорхонаҳо ва фонди осорхона» низ баррасӣ шуд.

Дар ҷаласаи Шӯро тасмим гирифта шуд, ки ҷаласаи нахустии иҷлосияи сеюми палатаи поёнии парлумони кишвар даъвати чорум пас аз таътили семоҳа рӯзи 3-юми октябр дар шаҳри Душанбе даъват карда мешавад.

ОИ «Азия-Плюс»

Дар Зарафшон нерӯгоҳи обии барқии хурди нав ба истифода дода шуд

Дар соҳили дарёи Зарафшон нерӯгоҳи обии барқии хурдҳаҷм ба истифода дода шуд.

Чунонки ба Pressa.tj аз шӯъбаи котиботи Вазорати энергетика ва саноати Тоҷикистон хабар доданд, дар ифтитоҳи НОБ-и хурдҳаҷми «Марзич» сарвари давлати Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон ширкат варзида, баромад намуд.

«Иқтидори лоиҳавии нерӯгоҳ 4300 кВт буда, як қисми калони ноҳияи Айнии вилояти

Сугдро бо нерӯи барқ таъмин хоҳад намуд», - қайд кард манбаъ.

Дар хотима манбаъ хотиррасон намуд, ки сохтмони нерӯгоҳи мазкур ҳанӯз соли 2007 оғоз гардида, аз ҳисоби маблағҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва қарзи Бонки Исломии Русӣ бо ҷамъи умумии маблағи 4 миллион доллари амрикоӣ бунёд карда шудааст.

Pressa.tj

Дар Тоҷикистон масоили стратегии рушди кишвар баррасӣ шуд

Дар Вазорати рушди иқтисод ва савдо ҷаласаи муштаракӣ Вазорати рушди иқтисод ва савдо-котиботи Шӯрои миллии рушди назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Шӯрои Ҷамоҳангсозии шарикони рушд доир гардид.

Чунонки ба Pressa.tj аз ВРИТ Ҷумҳурии Тоҷикистон хабар доданд, дар ҷаласаи масъалаҳои татбиқи ҳуҷҷатҳои асосии стратегии рушди кишвар ва Нақшаи чорабиниҳои Изҳороти муштаракӣ Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Шӯрои Ҷамоҳангсозии шарикони рушд ва қадамҳои оянда дар ин самт баррасӣ гардиданд.

Тибқи иттилои манбаъ дар ҷаласаи Вазири рушди иқтисод ва савдо Ф.Ҷамралиев, на-

мояндаи доимии Хазинаи байналмиллалӣ аъсор дар Тоҷикистон А.Айзен, роҳбари Шӯрои Ҷамоҳангсозии шарикони рушд Ч.Токеши ва дигар намояндагон баромад намуда, доир ба натиҷаҳои татбиқи стратегияи паст намудани сатҳи камбизоатӣ, Нақшаи чорабиниҳои муштарак, омодагӣ ба Форуми навбатии рушд, атрофи вазъи умумии макроиқтисод ва дастовардҳои татбиқи он изҳори назар намуданд.

Дар рафти чорабинӣ қадамҳои оянда ҷиҳати доир намудани Форуми навбатии рушд муҳокима ва муайян гардиданд, қайд намуд манбаъ.

Pressa.tj

Икром БОБОЕВ, муҳаррири бюллетен

ТРЕНИНГ ОИД БА РУШДИ МАЛАКАҲОИ КОРМАНДОНИ ТАШКИЛОТҲОИ ШАРИК

ИДОРАКУНИИ САМАРАНОКИ ЗАХИРАҲОИ МАҲАЛЛӢ

11 августи соли равон кормандони лоиҳаи «Рушди устувори иҷтимоиву иқтисодии минтақа тавассути идоракунии самараноки захираҳои табиӣ»-и «ОДРИ Нов», инчунин кормандони ташкилотҳои шарикҳои Акт Осӣ-ёи Марказӣ ИҶ «Меҳрангез» ва «Ғамхорӣ» (Қўрғонтеппа), «Зан ва Замин» (Кўлоб) ва Маркази экологии ҷавонон (Душанбе) дар тренинг оид ба рушди малакаҳои кормандони ин ташкилотҳо оид ба идоракунии захираҳои маҳаллӣ (ИЗМ) иштирок карданд. Дар доираи нақшаи тренинг иштирокдорон дар бораи мафҳум ва моҳияти ИЗМ, принципҳои идоракунии одилонаи ИЗМ, оқибатҳои роҳбарии суғ-ё марказонидани аз ҳад

зиёди системаи ИЗМ, системаи таъминоти устувори зиндагӣ ва нақши он дар ИЗМ, амалияи истифодаи принципҳои «Идоракунии Одилонаи системаи ИЗМ» (ин модели рушди муносибатҳои «ОДРИ Нов» мебошад), дурнамо ва муносибатҳо оид ба такмили системаи ИЗМ дониш гирифтанд. Зикр гардид, ки яке аз омилҳои асосии расидан ба амнияти озуқаворӣ ва рушди устувори кишоварзӣ механизми истифодаи замин ва дастрасӣ ба захираҳои табиӣ мебошад. Дастрасии одилона ва боэътимод ба замин ва дигар захираҳои табиӣ, махсусан, барои табақаҳои камбизоати аҳоли яке аз омил-

ҳои ҳалқунандаи паст шудани сатҳи камбизоатӣ ва гуруснагӣ, баланд бардоштани ҳосилнокӣ ва беҳшавии шароити ҳаёт дар деҳот мебошад. Фаҳмиши вазифаву ўҳдадорӣҳои ИЗМ нуқтаи асосӣ барои рушди устувор ва паст кардани сатҳи камбизоатӣ мебошад. Аммо як қатор мушкилоти марбут ба дастрасӣ ба захираҳои табиӣ, идоракунии заминистифодабарӣ, захираҳои табиӣ мавҷуд мебошанд, ки барои ҳалли онҳо маҷмӯи тадбирҳоро оид ба пешгирӣ ва мубориза бар зидди коррупсия, ҷорӣ кардани системаи шаффоф ва зерҳи-

Рушди малака

суботи, таъмини самаранокӣ ва устувори системаи ИЗМ андешидан зарур аст.

Таҳлили вазъият (мушкилот, камбудихо, монетаҳо, таҳдиду хавфҳо) дар системаи ИЗМ-и ҷамоатҳои ҳадафнок, дурнамои эҳтимолӣ яъне дар сурати истифодаи прин-

сипҳои ИЗМ ҷамоатҳои ҳадафнок чи гуна тағйир меёбанд, дар машғулиятҳои гурӯҳҳои хурд баррасӣ гардид. Аз рӯи натиҷаҳои онҳо иштирокдорон тавсияҳои амалӣ (тактикӣ ва фаврӣ) барои лоиҳаҳои оянда гирифтанд.

АМНИЯТИ ЭНЕРГЕТИКӢ ДАР САТҲИ ҶОМЕАҲО

12 август тренинг оид ба рушди малакаи кормандони ин ташкилотҳо оид ба амнияти энергетикӣ (АЭ) дар сатҳи ҷомеаҳо баргузор гардид. Дар доираи нақшаи тренинг иштирокдорон дар бораи мафҳум ва моҳияти АЭ, ҳолати АЭ дар сатҳи ҷомеаҳо дар мисоли панҷ ҷамоати ҳадафноки лоиҳа, АЭ ва нақши ҷамоатҳо, дурнамо ва равишҳо оид ба таҳкими АЭ дар сатҳи ҷомеаҳо дар мисоли муносибатҳои «ОДРИ Нов» маълумот гирифтанд. Ҳозир дар назарияи АЭ назарияи АЭ-и глобалӣ мавқеъи марказӣ дорад, ки нақши асосиро истеҳсол ва таъмини углеводородҳо мебозад. Аммо ин назария дар сатҳи ҷо-

«...амнияти энергетикӣ ин ё он кишвар ҳолати ҳимоят аз таҳдидҳои камбудии захираҳои сӯзишворӣ ё энергетикӣ аз ҷиҳати иқтисодӣ дастрас ва ба миқдори кофӣ қобили қабул мебошад».

Таҳлили вазъият (мушкилот, камбудихо, монетаҳо, таҳдиду хавфҳо) дар системаи АЭ-и ҷамоатҳои ҳадафнок, дурнамои эҳтимолӣ, яъне дар сурати истифодаи принципҳои АЭ ҷамоатҳои ҳадафнок чи гуна тағйир меёбанд, дар машғулиятҳои гурӯҳҳои хурд баррасӣ гардид. Аз рӯи натиҷаҳои онҳо иштирокдорон тавсияҳои амалӣ (тактикӣ ва фаврӣ) барои лоиҳаҳои оянда гирифтанд.

меаҳо ҳанӯз кофӣ нест. Дар системаи амнияти энергетикӣ таркиби энергетикӣ нақши бузург дорад, зеро таъмини устувори энергетикӣ ба иқтисоди миллиро дар назар дорад.

АЭ ҳамчун муҳофизати шаҳрвандон ва давлат умуман аз таҳдиди норасоии ҳамаи намудҳои сӯзишворӣ ва захираҳои энергетикӣ маънидод карда мешавад, ки таҳти таъсири омилҳои манфии табиӣ, техногенӣ, идоракунӣ, иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва дигар омилҳо ба амал меояд. Мувофиқи маълумоти Шӯрои иқтисодӣ ва иҷтимоии СММ

Рушди малакаи

Умед АБДУВОҲИДОВ, корманди лоиҳавӣ

МЕҲМОНОН АЗ ПОЙТАХТ ВА МИНТАҚАҲОИ ҚАНУБИ КИШВАР БА ҶАМОАТИ ҒЎЛАКАНДОЗ, КИ ДАР ОН ҶО ТАҶҶИЗОТИ МБЭ НАСБ КАРДА ШУДААСТ, ОМАДАНД

13 августи соли равон дар доираи лоиҳаи «Рушди устувори иҷтимоиву иқтисодии минтақа тавассути идоракунии самараноки захираҳои табиӣ»-и «ОДРИ Нов» кормандони ташкилотҳои шарики Акт Осиеи Марказӣ ИҶ «Меҳрангез» ва «Ғамхорӣ» (Кӯрғонтеппа), «Зан ва Замин» (Кӯлоб) ва Маркази экологии ҷавонон (Душанбе) дар сафари мубодилавии омӯзишӣ дар ҷамоати Ғўлакандози ноҳияи Ҷаббор Расулов иштирок

карданд. Сафари мубодилавӣ дар доираи тренинги серӯзаӣ кормандони «ОДРИ Нов» ва кормандони ташкилотҳои шарикӣ оид ба системаи таъминоти ҳаёти устувор ва амнияти энергетикӣ дар сатҳи ҷомеаҳо баргузор гардид. Дар бораи фаъолияти ҷамоат ва саҳми «ОДРИ Нов» ва дигар ташкилотҳои ҷамъиятиву байналхалқӣ дар рушди иҷтимоӣ иқтисодии ин ҷамоат раиси он Абдуқаҳҳор Бобоев сӯҳбат кард.

Аз ҷумла, дар доираи лоиҳаи «ОДРИ Нов» дар иншооти иҷтимоӣ чунин таҷҳизоти манбаъи барқароршавандаи энергетикӣ ва сарфаи энергия насб карда шудаанд: 9 гелиоколлектор, 7 батареяи офтобӣ, 10 тафдони офтобӣ, 6 оташдони самаранок, 10 гелиохушккунак ва ҳамчунин оид ба гармкунии шӯъбаҳои таваллудхона ва ҷарроҳии беморхонаи марказӣ корҳо ба анҷом расидаанд. Алҳол дар яке аз хоҷагиҳои ҷамоат корҳои насбкунии таҷҳизоти биогазӣ идома доранд. Меҳмонон амалан бо кори ҷамаи ин таҷҳизоти номбурда шинос шуданд.

Масалан, меҳмонон ба кӯдакистони №6 омаданд, ки дар ин ҷо гелиоколлектор ва тафдони дутабақаи босамари энергетикӣ насб шудааст. Дар либосшӯйхона ва ошхонаи кӯдакистон мушкилоти оби гарм ҳал шудааст.

Дар мактаби таҳсилоти миёнаи умумии №16 батареяи офтобӣ насб карда шудааст. Тавре директори мактаб О. Сатторов гуфт: «Аз сабаби маҳдудияти шадиди барқ дар мактаб синфхонаҳои компютерӣ кор намекарданд. Хонандагон танҳо дониши назариявӣ мегирифтанд. Баъди ба истифода додани батареяҳои офтобӣ компютерҳо сарфи назар аз таъминоти марказонидаи барқ кор мекунанд. Хонандагон имкон пайдо карданд, ки ба шабакаи Интернет

МБЭ барои ҷамоат

пайваст шаванд ва дар озмунҳои гуногуни интернетӣ иштирок намоянд».

Дар ин мактаб гелиоколлектор барои гармобаи духтарона насб карда шудааст.

Дар ҳудуди хоҷагии деҳқонии «Боғбон» гелиошушкунакҳо насб карда шудаанд ва

раванди насби таҷҳизоти биогазӣ давом дорад.

Кормандони тиб насби батареяи офтобиро дар дармонгоҳи маҳаллӣ бисёр муҳим ва саривақтӣ меҳисобанд, ки дар он ду ҳуҷраи стоматологӣ бо энергияи алтернативии барқӣ барои рӯшноидиҳӣ ва кори

бормошин пурра таъмин шудаанд. Ба гуфтаи табибон ҳангоми маҳдудияти барқ ба мизоҷон хизмати саривақтии стоматологӣ расонида наменшуд ва акнун ин мушкилот ҳалли худро ёфтааст.

Дар хотима меҳмонон чойеро, ки духтарони маркази рушди занон ба воситаи тафдонҳои офтобии дар доираи лоиҳа гирифтаашон ҷӯшонда буданд, нӯши ҷон карданд. Умуман, меҳмонон аз дидаҳои худ қонеъ шуданд ва саҳми калони «ОДРИ Нов»-ро дар насбу истифодабарии таҷҳизоти МБЭ ва таъмини амнияти энергетикӣ қайд карданд.

БИОМАССА

Истифодаи биомасса дар энергетика

Биомасса аз ҳамаи манбаъҳои то имрӯз дастраси энергия баъди слансҳои сӯзон, уран, ангишт, нафт ва гази табиӣ ҷойи шапумро ишғол мекунад. Тақрибан массаи пурраи биологӣ замин $2,4 \times 10^{10}$ (дар дараҷаи 12) тонна

МБЭ

мебошад.

Биомасса баъди энергияҳои барқароршавандаи офтоб, бод, об ва геотермалӣ оид ба маҳсулноқӣ панҷум мебошад. Ҳар сол дар замин қариб 170 млрд т. массаи ибтидоии биологӣ пайдо мешавад ва тақрибан ҳамин қадар нобуд мегардад.

Биомасса дар хоҷагии ҷаҳо-

Биомасса (биомодда, биота) - вазни умумии организмҳои набототӣ ва зинда, ки дар биогеотсеноз ҳангоми мушоҳида ба назар мерасанд.

Дар байни организмҳои зиндаи рӯизаминӣ қисми асосии массаро ҳашаротҳо, буғумпойҳо ва мисли онҳо ташкил мекунад, ки мавҷудияти организмҳои рустаниро таъмин мекунад. (Зиёда аз 80 фоизи биомассаи хушкигард).

Массаи башарият ҳамчун як қисми ширхӯрҳо камтар аз километри мукабро, ки як қисми хеле ками ҳамаи биомассаи Замин мебошад, ташкил мекунад (маълумоти санҷиданашуда).

нй захираи аз ҳама бештар истифодашавандаи барқароршавандаи энергия (зиёда аз 500 млн. т. дар сол) мебошад.

Биомасса барои истеҳсоли гармӣ, нерӯи барқ, биосӯзишворӣ, биогаз (метан, водород) истифода бурда мешавад.

Қисми асосии биомассаи сӯзишворӣ (то 80%), ки асосан чӯб аст, барои гарм кардани хонаҳо ва пухтани таом дар кишварҳои рӯ ба инкишоф истифода бурда мешавад.

Мисолҳо

Соли 2002 дар энергетикаи барқи ИМА ба иқтидори 9733 МВт генераторҳо, ки бо биомасса кор мекунанд, насб карда шуд. Аз инҳо 5886 МВт бо партовҳои хоҷагии ҷангал ва кишоварзӣ кор мекунанд, 3308 МВт бо партовҳои саҳти мунитсиपालӣ, 539 МВт бо дигар манбаъҳо кор мекунанд.

Соли 2003 4 %-и ҳамаи энергияи ИМА аз биомасса истеҳсол шуд.

Соли 2004 дар ҳамаи ҷаҳон истоҳҳои барқии дорои иқтидори умумии 35 000 МВт бо биомасса кор карданд.

Алҳол кишварҳои аврупоӣ оид ба парвариши ҷангалҳои энергетикӣ барои истеҳсоли биомасса таҷриба гузаронида истодаанд. Дар майдонҳои бузург дарахтҳои зудрас: чанор, ақоқиё, эвкалипт ва ғайраҳо мешинонад. Қариб 20 намуди рустани санҷида шудааст. Ҷангалҳо омехта мебошанд, дар байни қаторҳои дарахтон зироатҳои дигар мепарваранд, масалан дар бай-

ни қаторҳои топол ҷав мекоранд. Давраи расиши ҷангали энергетикӣ 6-7 сол аст.

Бо усули пиролиз аз биомасса биосӯзишвории моеъ, метан, водород ҳосил мекунанд. Ашӯи хоми гуногун: партовҳои чӯб, коҳ, пасмондаҳои ҷуворимакка ва ғайраҳо истифода бурдан мумкин аст. Аз коҳи гандум то 58 % биосӯзишворӣ, 18 % ангишт ва 24% газ гирифташ мумкин аст.

Истифодаи пеллет - сӯзишвории саҳт аз партовҳои истеҳсолоти чӯборкунӣ ва кишоварзӣ васеъ паҳн шудааст.

Биосӯзишвории моеъ

Аз рустаниҳои сερравған бо кӯмаки этерификатсияи равғани рустании гирифташуда сӯзишвории гуногуни дизелӣ (биодизел) ҳосил мекунанд. Оид ба парвариши майдонҳои зироатҳои обии сερравған қорҳои таҳқиқотӣ пеш мебаранд.

Бо роҳи ферментатсияи маҳсулоти дорои қанду оҳор (ғалладонагиҳо, картошка, лаблабуи қанд) ва бо гидролизи қаблӣ дар ҳолати истифодаи рустаниҳои селлюлозадор (чӯб, коҳ, пасмондаҳои рустани) этанол (биоэтанол) ҳосил мекунанд. Этанол ба сифати сӯзишвории моторӣ дар шакли тоза ё бо омехтагии бензин истифода бурда мешавад, инчунин онро барои истеҳсоли эфири этил-трет-бутил - сӯзишвории хушсифат барои муҳаррикҳои бензинӣ, ки нисбат ба эфири метил-трет-бутил қисман биосӯзишворӣ ба ҳисоб меравад, истифода бурдан мумкин аст.

Газификатсияи биомасса

Нисбат ба газификатсияи ангишт газификатсияи биомасса дар ҳарорати нисбатан паст ба амал меояд. Аз 1 кг биомасса то 0,6 кг биогаз, ки дар таркибаш водород аз ~5%-и масса зиёд нест, ҳосил мекунанд.

Аз поруи чорво бо усули туршонидани метанӣ биогаз ҳосил мекунанд. Биогаз 5575 % аз метан ва 2545 % аз CO₂ иборат аст. Аз як тонна поруи чорвои калони шохдор (бо вазни хушк) 250350 метри мукааб биогаз ҳосил мешавад. Пепсафи ҷаҳонӣ оид ба таҷҳизоти амалкунандаи истеҳсоли биогаз Чин мебошад.

Лэндфилл-газ яке аз намудҳои биогаз аст. Аз партовҳои маиши мунитсиपालӣ ҳосил мешавад. Дар ИМА соли 2002 оид ба истеҳсоли лэндфилл-газ 350 завод кор мекард, дар Аврупо - 750, дар ҳамаи дунё - 1152, ки истеҳсоли умумии энергияшон - 3929 МВт, ҳаҷми коркарди партовҳо - 4548 млн. тонна буд!

Захираҳо

Дар Русия ҳар сол то 300 млн. т. (ба ҳисоби хушк) партови органикӣ ҷамъ мешавад: 250 млн. т. дар истеҳсолоти кишоварзӣ, 50 млн. т. дар намуди партови маишӣ.

ИМА метавонад дар заминҳои холӣ ҳар сол то 1,3 миллиард тонна биомасса (*Switchgrass* як намуди арзан) истеҳсол кунад. Аз ин биомасса метавон рӯзе ба андозаи 4,5 млн. баррел нафт биосӯзишворӣ истеҳсол кард.

Манбаъ: <http://ru.wikipedia.org>

4. Соҳибкорӣ: сарчашмаи даромади аҳоли ва хоҷагиҳои деҳқонӣ

Дар ҷамоати Тағояк 800 нафар бо фаъолияти соҳибкорӣ машғул астанд, ки 146 нафари онҳоро занон ташкил медиҳанд. Бо ҳисоби фоиз ин нишондод ба 5,68% аҳолии қобили меҳнати ҷамоат тааллуқ дорад.

Бояд зикр намуд, ки шаклҳои истеҳсолии соҳибкорӣ хеле суфт инкишоф ёфта молҳои зарурӣ аз Истаравшан ва Хуҷанд ва ҳамчунин аз ноҳияи Бекободи Ўзбекистон ва Лайлаки Қирғизистон тахвил мегардад.

Шакли тиҷоратии бизнес (хариду фурӯш) асосӣ мебошад. Нақшаи асосиро дар ин ҳолат миёнаравҳо мебозанд. Онҳо аз аҳоли маҳсулоти кишоварзиро 2-3 маротиба арзонтар, назар ба нархи чакана, мехаранад. Қисми аз маҳсулот ба коркардчиён дода мешавад, ки онро боз ба нархи пасттар мехаранд ё ин ки амалиёти бартериро ба роҳ мемонанд. Чунин вазъият ба он вобаста аст, ки инфрасохтори бозор барои фаъолияти мў-

Рушди ҷамоат

тадили соҳибкорӣ ба таври кифоягӣ тараққӣ наёфтааст. Аҳолии маҳаллӣ аз бозорҳои озуқаворӣ ва маҳсулот истифода мебаранд, ҳол он ки нархи мол нисбат ба бозори

Стратегияи рушди иҷтимоӣ - иқтисодии ҷамоати Тағояки ноҳияи Спитамен

Давомаш. Аввалаш дар шумораҳои гузашта

шаҳри Хуҷанд арзонтар аст, аммо нисбат ба бозори шаҳри Истаравшан баландтар мебошад.

Дар чорҷўбаи лоиҳаи «Инкишофи бозори маҳаллӣ»-и «ОДРИ Нов» равиши ташкилии занҷири арзиши иловашудаи (ЗАИ) фермерҳои ҷамоати Тағоякро фасилитатсия менамояд, ки даромади зиёдтаринро дар бозори мақсаднок ба даст мебарорад. Ташкилот ҳамчунин фермерҳое, ки бо кишту кори помидор машғул аст дастгирӣ менамояд ва чунин дастгирӣ дар шакли семинару маслиҳат, барпо намудани робитаҳои иқтисодӣ байни «иштирокчиёни» ЗАИ ба вуқўъ мепайвандад. ЗАИ онҳоро бо бозори фурӯш хизмат, сарфанок истифода намудани воситаҳои молиявӣ, захираҳои молдӣ ва вақт таъмин менамояд. Умуман, ин вазъият ба тахассусияти муайян ва афзоиши даромаднокии фаъолияти фермерон мусоидат менамояд. Дар ҷамоати Тағояк ЗАИ ташкил ёфтааст ва аз 17 гурӯҳ иборат мебошад, ки 186 фермерҳоро дар бар мегирад.

Дар қишлоқи Лангар бозори чорво ҳар ҳафта рӯзи ҷумба ташкил мегардад ва савдогарон чорворо ба таври яклухт харида онро аз нав дар бозорҳои Хуҷанд ва Истаравшан аз рӯи нисбатан нархи баландтар мефурӯшанд.

Дар ҳудуди ҷамоат 2 осоиёи ордкунӣ ва биринҷ тайёркунӣ кор мекунад, ки гандуму биринҷи дар хоҷагиҳои ҷамоат истеҳсолшударо коркард менамояд. Иқтисодии онҳо кифоя аст, лекин аз сабаби маҳдудии қувваи барқ, асосан ҳангоми давраи ҷамъи ҳосил, ба таври пурра он кор намекунад.

Бояд дар деҳот соҳибко-

рии занонаро тараққӣ дод. Дар чорчӯбаи лоиҳаи «ОДРИ НОВ» оиди модели рушди ҷамоат дар ши-моли Тоҷикистон марказ-ҳои инкишофи занон таш-кил месбанд, ки дар он за-нону духтарон малакаҳои гуногунро соҳиб меша-ванд – буриш ва дӯхтани либос, зардӯзи, пухтани маҳсулоти қаннодӣ, консерва намудани меваю сабзавот, коркарди папми зоти ангории буз – ба ҳаёти иҷтимоӣ – иқтисодӣ дохил мегарданд. Аз рӯи таҷрибаи пешгараи «ОДРИ Нов» ашхоси нисбатан қобилиятнок соҳиби малака гардида ба дигар занону духтарон таълимот ташкил ме-намояд ва ҳамчунин ба хизматҳои худ фармоиш мегиранд. Ҳамин тариқ, дар байни занон ба во-ситаи маркази рушди бонувон муҳити соҳибко-рӣ пайдо гардида ба шугли хусусии занон ва беҳ-тарии некӯаҳволии оилаҳои онҳо мусоидат менамояд.

Резюме: Инкишофи соҳибкорӣ ва ташкили инфрасохтори он метавонад яке аз шарт-ҳои баланд бардоштани устувории таъмини ҳаёти аҳолии ҷамоати Тағояк гардад.

Пас, барои ин бояд чорабиниҳои зеринро амалӣ намуд:

- дастгирии соҳибкороне, ки фаъолияти хешро дар соҳаи истеҳсол ва хизматрасонӣ, ки ба тала-боти бозори маҳаллӣ равона шудааст ба роҳ монда шавад;

- инкишофи соҳибкорӣ ба воситаи ташкили кор-хонаҳои хурд, ки мавқеи ҳуқуқиро дорад ва ҳам-чунин сеҳҳои саноатӣ, нуқтаҳои устакорӣ ба шаклҳои ташкили бизнес мувофиқат менамояд. Ба ғайр аз аҳолии хоҷагҳои деҳқонӣ ва фермерон бо фаъолияти соҳибкорӣ машғул ҳастанд. Соҳаи фаъолияти онҳо ба тиҷорат: хариди тухмӣ, сӯ-зишворӣ, техника, нуриҳои минералӣ ва дигар маводҳое, ки ба ташкили истеҳсолот ва фурӯши маҳсулоти кишоварзӣ ба корхонаҳои коркард ва ҳамчунин ташкили содироти мол ба дигар но-ҳияҳои ҷумҳурӣ ва берун аз он тааллуқ дорад.

Дида баромадани сабабҳои фаъолияти соҳиб-кории аҳолии ҷамоати Тағояк аҳамияте дорад. Сабаби асосии фаъолияти соҳибкорӣ ба сабаби

кӯшиши ӯ барои таъмини оилааш ба ҳисоб меравад (48,4% пурсидашудагон), ки хусусияти ҷамоатро номгӯӣ менамояд. Ҷои ду-юм (29,4%) ба мавҷудияти таҷрибаи фаъолияти со-ҳибкорӣ ва шароит (пул, таҷҳизот, бино ва ғ.). Баъ-зан ҳар яки панҷум соҳиб-кор (20%) бо истеҳсоли

маҳсулоте машғул аст, ки ба он талабот мавҷуд аст ё ин ки хизматҳои лозима дар самти боркаш-онӣ ва нақлиёти мусофирон, таъмири техникаи хоҷагии қишлоқ, ба лоиҳакашӣ ва сохтмони хо-на, биноҳои маъмурӣ, сохтмони хатҳои обу газ, корҳои кавшергарӣ ва ғ.

Дар ҷараёни пурсиш аён гардид, ки сабабҳои асосие, ки ба рушди фаъолияти соҳибкорӣ монеа мешавад, ин пеш аз ҳама набудани сармояи аввал-лин - 49,5% аз миқдори пурсидагон, хавфу тарс аз андоз ва пардохти баланд – 30,2%, дур будани масофа аз бозорҳои марказӣ – 14,6%. Илова бар ин сабабҳои, ки ба пешравии соҳибкорӣ мусои-дат намекунад, ин набудани таҷриба – 10,5%, дастрасии маҳдуд ба захираи барқӣ – 13,5%, хароҷотҳои зиёди нақлиётӣ - 8% ва ғ.

Махсусан бояд қайд намуд, ки соҳибкорон ба қарз эҳтиёҷ доранд. Нақшаи асосиро мӯҳлат ва дараҷаи фоизи қарз мебозад. Масалан, соҳибко-рон тайёр астанд, то ки қарзи шашмоҳоро бо 2,5% дар як моҳ гиранд, барои як сол – аз рӯи 3% дар як моҳ бо баргардонидани маблағи асосӣ дар охири сол (13%). Қариб 20% соҳибкорон мехо-ҳанд, ки пули ба қарз гирифташударо ба ташкили тиҷорати яклухту чакана, 10%- ба хариди нақлиёт барои капонидани бору мусофирон, барои ку-шодани сеҳҳои саноатӣ (пухтани нон, маҳсулоти қаннодӣ ва ғ.) ва ҳамчунин барои кушодани нуқ-таҳои хизматрасонӣ равона созанд.

Резюме: барои фаъолияти муассиса-ҳои бонкӣ ва қарзи хурд самти асосӣ бояд пешниҳоди қарзи кӯтоҳмуддат (то як сол) бо фоизи на зиёд аз 2% дар як моҳ бошад. Афзалият ба шаклҳои истеҳсолии бизнес бо назардошти им-тиёзҳои иловагӣ дода шавад.

Давом дорад

Акмал НАСРУЛЛОЕВ, менеҷери лоиҳавӣ

МУСОИДАТ ДАР АСОСИ ИМКОНИЯТҲОИ МАҲАЛЛӢ ВА МУТОБИҚШАВИИ АҲОЛИИ НОҲӢЯИ СПИТАМЕН БА ТАЪСИРИ ТАҒӢИРӢБИИ ИҚЛИМ

Охираш. Аввалаш дар шумораҳои гузашта

**Баланд бардошта-
ни маълумотно-
кии ҷамоатҳои ма-
ҳаллӣ дар бораи
таъсири тағйирё-
бии иқлим ва
ҳаёттаъминкунии
устувор**

Дар марҳалаи аввали лоиҳа якҷанд вохӯриҳои маълумотдиҳӣ якҷоя бо намояндагони ҷамоат, занони пешсафи ҷомеаи мақсаднок, фаълони кумитаҳои маҳаллӣ, пешсафони деҳа, деҳқонон ва аъзоёни МРБ-и фаёл ташкил ва гузаронида шуданд, ки дар онҳо кормандони лоиҳа бо мақсаду вазифаҳои лоиҳа иштирокчиёнро шинос намуданд. Дар доираи чорабинӣ намояндагони ҷомеа оиди таъсири ному-

соиди тағйирёбии иқлим дар ҷодаи кишоварзӣ (хоҷагии қишлоқ) ва дигар ҷабҳаҳои фаъолияти ҳаётӣ маълумот гирифтанд. Онҳо дар бораи мақсадҳо, вазифа ва иқдомҳои нави лоиҳаи пилотӣ (таҷрибавӣ), ки ба ҳал намудани масъалаҳои душвори паст намудани хавфи талафот ёфтани ҳосил аз сабаби таъсири манфии тағйирёбии иқлим, гирифтани даромади устувор аз замини наздиҳавлигӣ ва паст намудани хавфи касалиҳои инфексионӣ, маълумотонида шуданд. Ба иштирокчиён якҷанд роҳҳои ҳалли самараноки муаммоҳои экологӣ, ба монанди истехсоли серҳосили кишоварзӣ дар

майдонҳои майда бо хоки пӯшидашуда, пешниҳод карда шуд. Бо чунин амал муаммоҳои кам намудани истифодаи об, хароҷотҳои барои коркард ва паст намудани хавфи тағйирёбии иқлим, истифодабарии агротехнологияҳои каммасрафи алтернативӣ, яъне сохтани гармхонаҳои офтобӣ, парвариши сабзавот бо истифодабарии технологияи нақбӣ, мулчаронӣ, экоҳаҷатхонаҳо барои пешгирии касалиҳои сироятӣ ҳал мешаванд. Инчунин маълумотҳо оиди тайёр намудани компост ва рӯенидани маҳсулоти аз ҷиҳати экологӣ тоза дода шуд, ки бо роҳи зиёд намудани миқдори

гумус дар хок на танҳо ҳосилнокии баланд бардошта мешавад, балки инчунин харҷи об кам мегардад. Иштирокчиёни вохӯрӣ хоҳиши худро оиди амалӣ намудани лоиҳаи муштарак, барои иҷро намудани иқдомҳои алтернативии пешниҳодшуда, оиди кам кардани минбаъдаи хавфу хатар ва мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим, изҳор намуданд. Аз сабаби он, ки фаро гирифтани миқдори зиёди аҳолии мақсаднок танҳо бо роҳи ташкил намудани вохӯриҳои маълумотдиҳӣ душвор аст, паҳн намудани маълумоти мазкур бо воситаи буклетҳо ва стендҳои

иттилоотӣ самараноктар ва айни муддаост. Ҳамин тавр дар чаҳорҷўбаи лоиҳаи мазкур брошпораҳо (рисолаҳо) бо забонҳои тоҷикӣ, русӣ, англисӣ ва ўзбекӣ тайёр ва чоп карда шуда, инчунин мақолаҳо дар бюллетени ҳармоҳа «Тараққиёт. Қадамҳои аввалин» ҷо дода шудаанд. Бар замми ин чунин мақолаҳо дар шумораи аввали маҷаллаи «Эко Содружество», ки аз тарафи ТҶ «Гурӯҳи

ҷавонон оиди ҳифзи муҳит» (YGPЕ) нашр мегардад, ба таъби расиданд.

Дар бинои ҷамоати Тағояк стени иттилоотӣ гузошта шудааст, ки сокинони маҳаллӣ метавонанд буклет ва бюллетенҳои моро ёбанд ва маълумоти умумиро дар бораи усулҳои алтернативии мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим ва ҷараёни амалигардии лоиҳа ва дигар маълумотҳоро ба даст оранд.

ИШТИРОК

Иштирок, ё ки ҷалб шудани ҷомеа худ аз худ рӯй намедиҳад. Ҷомеаро бояд ҳавасманд кунонид.

Маводи таълимии мазкур барои касоне пешбинӣ шудааст, ки фаъолиятҳои ба чунин ҳавасмандкунӣ равона карда шудааст. Ин як намуди дастурамал барои мутахассисони сафарбаркунии ҷомеа мебошад, ки барои тағйирёбии иҷтимоӣ дар ҷомеа ба самти рушд ва паст кардани сатҳи камбизоатӣ фаъолият мебаранд.

Давомаш. Аввалаш дар шумораҳои гузашта

Гуфтугӯи ҷамъиятӣ

Воситаи асосии иттилоотии ҷамоа ва тапшикли он маҷлисҳои умумӣ (воҳӯриҳо) мебошанд, ки дар онҳо муҳокимаҳо (муҳоҳисаҳо) сурат мегиранд.

Муҳим аст, ки шумо ҳангоми гузаронидани чунин воҳӯриҳо мақсадҳои асосӣро амиқ ва аниқ донед. Панду андарз нахонед, таълим надихед, мисли сиёсатмадорон нутқҳои дароз накунад, суханбозӣ, худситоӣ ва фармонфармоӣ накунад. Рағбат ангезед. Савол диҳед. Баҳсро идора кунед.

Аз иштирокдорон савол талаб кунед, муҳоҳиса (на ихтилофи ақидаҳо)-ро тапшикл намоед, ақидаҳои онҳоро, ки хомӯшанд ё шарм медоранд, пурсон шавед. Нагузоре, ки иштирокдорони худбодар ва фаъол муҳоҳисаро соҳиб шаванд ё онро таҳти назорат гиранд.

Дар воҳӯриҳои оммавӣ ба иштирокдорон шакли кори муштарақ - ҳуҷуми зеҳниро тапшикл кунед. Ҳангоми ҳуҷуми зеҳнӣ набояд муҳокима, танқид ё баҳс бошад. Шумо танҳо иштирокдорро даъват мекунед, ки пешниҳод ва ақидаҳои шуморо изҳор намоянд ва ҳамаи онҳоро ҳарчанд баъзеяшон аҳмақона ҳам бошанд, дар тахта нависед. Баъдан ҳамаи пешниҳодҳо баррасӣ карда, ба беҳтаринҳояшон афзалият дода мешавад.

Муайян кардани мушкилот ва мақсади умумӣ

Бо назардошти он, ки мақсади шумо афзудани имкониятҳои ҷамоа аст, на-

бояд ҳамон замон ҳамаи мақсадҳои пешниҳодкардаи ҷамоаро, ки ба назарашон афзалиятнок менамоянд, қабул кард.

Нахустин пешниҳодҳои ҷамоа оид ба мақсади афзалиятнок шояд он қадар дуруст андешида нашуда бошанд. Агар ин пешниҳодҳоро зери шубҳа қарор диҳед, онҳо маҷбур мешаванд, бори дигар ва амиқтар дар бораи фаъолиятҳои минбаъдашон оид ба ноил шудан ба мақсадҳои пешниҳодшуда андеша кунанд.

Вазъияти тахминиро тасаввур мекунем. Эҳтимол, аъзои ҷамоа пешниҳод кунанд, ки мақсади афзалиятноки онҳо сохтани бунгоҳи тиббӣ мебошад. Шумо чунин ҷавоб дода метавонед: «Мақсади бисёр хайрхоҳона...Аммо барои чӣ шумо маҳз ҳамин мақсадро интихоб кардед? Сабаб чист? Оё ҷамоа барои сохтани бунгоҳи тиббӣ имконият дорад? Баъди сохтмони он кадом мушкилоти ҷамоа ҳал шуда метавонад? Оё сохтмони бунгоҳи тиббӣ баръакс ягон мушкилоти нав намеоварад?».

Имкониятҳои аҳли ҷамоаро барангезед, маҷбурашон кунед, ки интихоби худро асоснок намоянд, онро ҳимоя кунанд.

Кӯшиш кунед, ки сабабҳои аслиро муайян намоед.

Шояд аниқ шавад, ки дар ҷамоа марги наводону кӯдакон зиёд аст ва бунгоҳи тиббӣ барои онҳо хеле муҳим бошад. Бунгоҳи тиббӣ шояд роҳи дурусти ҳалли мушкилот бошад, аммо метавон бемории диареяро бо андешидани се тадбири арзон, осон ва самаранок пешгирӣ кард: 1) маърифат дар соҳаи гигиена, ки боиси дигар шудани рафтор мегардад, 2) таъмин бо оби тозаи нӯшокӣ (коркарди дурусти он), 3) риояи қоидаҳои санитарӣ аз ҳисоби муҳофизати манбаъҳои об аз ифлосшавӣ (маҷроҳо аз ҳоҷатхонаҳо ва ғайра).

Ҷамоа ба саволҳои санҷиши шумо бо азназаргузаронии мушкилоти афзалиятнок ва пешниҳоди мақсадҳои нави афзалиятнок воқуниш нишон медиҳад.

Ташкили ҷамоа ҳамчун воситаи пурзӯркунӣ

Бисёр омилҳои ҳастанд, ки ба пурзӯршавии ҷамоа, зиёд шудани имкониятҳо

ва додани салоҳиятҳои он мусоидат мекунанд. Ва яке аз ин омилҳо ташкилӣ аст. Агар омилҳои дигар аз рӯи моҳият баробар бошанд, сатҳ ва самаранокии ташкили ҷамоа имконияти дилхоҳ гурӯҳи одамон, ташкили ибтидоӣ ва умуман тамоми ҷамоаро муайян мекунад. Дар мисоли дастаи футбол ин масъаларо метавон шарҳ дод. Агар ду дастаи футбол миқдори баробари бозингарони дорои маҳорату тайёрии ҷисмонӣ ва лавозимоти якхела дошта бошанд, дар бозӣ ҳам баробар мешаванд. Тасаввур мекунем, ки ҷиҳати ташкилии яке аз ин дастаҳо суфт аст: тақсимои меҳнат вучуд надорад, дар фаъолият мутобиқат нест, сохтори фарқкунандаи иҷтимоӣ мавҷуд нест. Дастаи дигар ҷиҳати хуби ташкилӣ дорад: мураббияш босалоҳият аст, нақшҳо байни бозингарон дуруст тақсим карда шудаанд (муҳофизатгар, дарвозабон, ҳучумкунанда ва ғайра), бозингарон дастҷамъона бозӣ мекунанд (ба якдигар тӯб медиҳанд). Дар ин сурат маълум аст, ки дастаи дуҷум пурзӯр аст, назар ба дастаи якум имконияти бештар дорад, ҳарчанд ки бозингарони ҳарду даста маҳорати баробар доранд. Ҳамин тариқ, ҳар қадар ташкилӣ бештар бошад, имконият ҳам бештар мешавад.

3. ТАШКИЛИ ҶАМОА

3.1. Омӯзиш дар амал.

Тадбирҳои, ки ҷамоат меандешад аз инҳо иборат мебошанд: ташаккули кумитет, баҳодиҳии вазъият, таҳияи нақшаи амал, сафарбаркунии захираҳои зарурӣ, мониторинги амалҳо ва ташкили аъзои ҷамоа барои иҷрои фаъолият.

Ҳар вақт, ки ба ҷамоа ба иҷрои ин ё он амал кӯмак мерасонед, ба онҳо нишон диҳед, ки ин кор пеш аз ҳама барояшон имкони омӯзиш ва ҳосил кардани малака аст. Шояд таҳияи нақшаи амал дар аввал барояшон кори дилгиркунанда ва нодаркор намояд, аммо шумо бояд бурдборӣ ва шавқро нигоҳдоред, аҳамият ва фоидабахшии ин корро нишон диҳед.

Ҷамоа он вақт пурзӯр мегардад, ки аъзои он дар амал биомӯзанд ва шумо ба худомӯзии онҳо мусоидат намоед.

Давом дорад

Яхья АКРАМОВ, к.т.н, энергоконсультант МОО «АППР Нау»

ВОЗОБНОВЛЯЕМЫЕ ИСТОЧНИКИ ЭНЕРГИИ

Проблемы и пути их решения на примере биогаза

Возобновляемые источники энергии (ВИЭ) - это наиболее перспективное направление в решении вопроса энергетической безопасности сообщества.

Степень обеспеченности районов собственными топливно-энергетическими ресурсами является одним из основных показателей восприимчивости регионов к угрозам энергетической безопасности.

Наши исследования показали, что освоение и использование местных энергетических ресурсов, в первую очередь возобновляемых ресурсов (солнечная, ветровая и энергия биомассы), позволяет многие регионы республики перевести частично на энергообеспечение за счет ВИЭ, обеспечив их энергетическую безопасность с одной стороны, а с другой - снизить нагрузку на централизованные традиционные системы энергообеспечения. Для широкого внедрения ВИЭ необходимо не только информирование населения, но и одновременно повышение знаний и навыков имеющегося кадрового потенциала местных специалистов путем проведения тренингов, обменных визитов и других мероприятий.

Наш опыт по реализации микропроектов по ВИЭ в инфраструктурных объектах и домохозяйствах показал, что практически трудно охватить обучение широкого круга лиц. Целесообразно привлекать в тренинги наиболее активных и заинтересованных лиц, желающих использовать установки ВИЭ.

На базе инициативных групп в каждом целевом джамоате были созданы Комитеты по Энергетике Джамоата (КЭДж) из числа инженеров, электриков, строителей, электромонтеров, экологов и учителей физиков. Для них были организованы и проведены специализированные тренинги на тему: «Возобновляемая энергия, устройства и принцип действия», Закон «Об использовании ВИЭ» (первый этап) и «Проектирование, сооружение, монтаж и пусконаладка объектов ВИЭ» (второй этап). В тренингах принимали участие 350 местных специалистов и, в последствии, некоторые из них активно участвовали во внедрении установок ВИЭ в 270 объектах инфраструктуры. Подготовка такого кадрового потенциала в дальнейшем будет способствовать консультированию при использовании установок ВИЭ и тиражированию.

При внедрении установок по ВИЭ даже для уже подготовленных специалистов, возник ряд проблем и трудностей, таких как:

➤ Отсутствие отечественного оборудования ВИЭ;

➤ Нездоровая конкуренция по импорту оборудования ВИЭ и их комплектации, низкое качество и высокие цены;

➤ Инструкция по использованию и сертификаты составлены на английском или на недоступном нам китайском языке;

➤ Отсутствие в районном масштабе организации по проекти-

рованию, сооружению, монтажу и пуску оборудования ВИЭ;

➤ При сооружении биогазовой установки и микро ГЭС вне домохозяйства, в соответствии с требованиями нормативных документов, приходится преодолевать ряд долговременных бюрократических барьеров.

Кроме этих проблем при внедрении, например гелиоколлекторов, являющихся для нашего края более перспективными, возникают технические преграды - отсутствие почти во всех сельских местностях наличия воды с достаточным напором, отсутствие стандартного оборудования (турбин, генераторов) для микро ГЭС.

В рамках данной статьи мы хотели бы ознакомить широкий круг читателей опытом по реализации биогазовых установок (БГУ) и решению вопросов технического характера на уровне домохозяйств.

Проведенные нами исследования в пяти джамоатах Согдийской области показали, что структура энергопотребления, например в джамоате Гулякандоз Дж. Расуловского района на одну семью в среднем составила: на электроэнергию 9,7 %; кизьяк - 12,7 % и гузапаю - 47,7%. Следовательно, объем энергообеспечения за счет биомассы (кизьяка, гузапаи и другой растительности) является **пробла-**

дающим для удовлетворения нужд сельчан в топливно-энергетических ресурсах. Традиционно сельские жители **неэффективно** используют навоз, то есть не в качестве органики, а как топливо, путем прямого его сжигания. Между тем биомасса, в особенности отходы животноводства - навоз, является очень важным и ценным органическим удобрением, столь необходимым для выращивания овощных культур и корнеплодов. Переработка биомассы - навоза позволит получить ценное топливо - **биогаз** и одновременно чистое **органическое биоудобрение**, которое не содержит семян сорных трав и в нём меньше паразитов.

Непрерывный рост цен на химические удобрения (стоимость 50 кг аммиачной селитры в 2003 году составила 19,5 сомони, а в 2011 году 170-175 сомони, аммофоса в пределах 185 сомони) с одной стороны, и нарастающая потребность в органике с другой, заставляет нас более эффективно использовать **биомассу**.

Что из себя представляет биомасса?

Биомасса - это смесь или отдельно взятые органические вещества, такие как отходы лесоматериалов и сельскохозяйственного производства (солома, разнотравье, отходы животноводства, навоз, остатки пищи, моча, отходы бойни, помёты птиц, пищевые и кухонные отходы). В результате переработки этой биомассы можно получить два компонента - **биогаз и**

биоудобрения.

Наиболее распространенными являются два способа переработки биомассы для получения биогаза:

➤ **Термохимический процесс** - это прямое сжигание биомассы твердого (сухого) происхождения в закрытом сосуде;

➤ **Биологический процесс** - это **анаэробное** сбраживание и ферментация биомассы высокой влажности. Данный способ мы приняли за основу получения биогаза.

Если биомассу, влажностью 85-92%, наложить в **герметичную ёмкость**, где имеется **темная** (без попадания солнечных лучей) и **теплая среда** и отсутствует доступ кислорода, происходит быстрое развитие бактерий и сбраживание биомассы. Этот процесс называется **анаэробным** сбраживанием биомассы и расщеплением органических материалов на метан CH_4 и двуокиси кислорода CO_2 . В процентном соотношении метан CH_4 составляет в пределах 40%-70%, углекислый газ CO_2 - 30%, а также в незначительном количестве выделяются смеси других газов. Ёмкость, где происходит процесс сбраживания биомассы, называется **метантенк** или **реактор**. В реакторе в процессе брожения, кроме указанных газов, выделяется жидкое органическое удобрение, готовое к применению.

Обязательное условие анаэробного процесса - отсутствие доступа кислорода, темная среда внутри реактора, а также благоприятные условия для развития бактерий, т.е высокая влажность и теплая среда биомассы.

Теперь нам знаком процесс образования биогаза, и мы решили использовать биомассу и получить биогаз, и одновременно ценное органическое удобрение.

С чего начать сооружение биогазовой установки?

Прежде всего, определим потребность семьи в биогазе: для каких целей он нам нужен? Для приготовления пищи? Отопления помещения или получения электричества?

Когда выбрано направление использования биогаза, переходим к определению необходимого объёма получаемого биогаза.

В литературе¹ приводятся расчетные формулы, они для специалиста сложны. Для того, чтобы оценить суточный расход газа, например, для водонагревательного котла, в его паспорте или в справочнике приводится его производительность и расход газа. Этими данными нужно воспользоваться. Часовой расход газа для приготовления пищи при использовании заводской 3-х конфорочной плиты с духовым шкафом составляет 0,71 м³/час. Обычно при 4 часовом ее использовании расход газа составит в пределах 3-3,5 м³ в сутки.

Следующий шаг - это определение объёма биомассы навоза, т.е наличия сырьевых ресурсов в домохозяйстве. Это зависит от поголовья скота - коров, птиц, овец и отходов растениеводства (сено, разнотравье, листья деревьев). Объём навоза в домохо-

¹ Энергоснабжение жилых помещений от возобновляемых источников энергии.

Справочн.метод. В.П. Пантелеев и др. Бишкек, 2009 г.

зьястве можно оценить путем ежедневного взвешивания помета птиц и навоза скота. В литературном источнике приводятся данные выхода биогаза, в зависимости от веса навоза. С 1 кг сухого сырья при добавлении 0,2 м³ воды при температуре +25°C за 14 суток выделяется от 0,2 до 0,4 м³ биогаза. При температуре +35 +37°C и удержании сырья в реакторе за 10 дней на 1 тонну навоза КРС в сутки выделяется 30-70 м³ биогаза. При этом нижний уровень соответствует 30 м³ если навоз сухой и залежавшийся. При внесении в реактор свежего навоза, влажностью 95%, выход биогаза обычно составляет до 76 м³. Таким образом, зная объем навоза можно определить суточный объем получаемого биогаза.

При сооружении БГУ немаловажен **выбор места его расположения**, каждое домохозяйство выбирает место установки самостоятельно.

Рекомендуем учитывать следующие обстоятельства:

- Место расположения скотного двора, размещен ли он с учетом «розы ветров» или произвольно?
- Количество скота и объем биомассы;
- Способ доставки навоза и другой биомассы для загрузки в реактор;
- Транспортировка навоза к реактору и место хранения биоудобрений.

Работа по сбору и доставке навоза, загрузке его в реактор, вывоз биоудобрения является **наиболее трудоёмким звеном в технологической цепочке** получения биогаза. С точки зрения удобства обслуживания и эксплуатации

рекомендуется соорудить БГУ непосредственно в близости или даже внутри помещения скотного двора или фермы. Доставка полученного газа к газовым приборам, котлам и др. менее трудоемка, газопровод монтируется один раз за весь период эксплуатации БГУ.

Выбор объема и конструкции реактора.

Реактор - это ёмкость. Он может быть металлическим или бетонным, куда загружается биомасса и в нем создаются условия для **анаэробного** процесса. При сооружении и выборе конструкции реактора главным требованием является удобство обслуживания и его герметичность. При выборе конструкции реактора, прежде всего, исходите из того, что вам доступно. Можно использовать местные стройматериалы (кирпич, камень и др.), если хотите соорудить бетонный реактор. Реактор можно установить как для наружного (надземного) расположения, так и подземного. В первом случае целесообразно использовать металлические ёмкости (цистерны), как горизонтального, так и вертикального расположения. Под землей обычно их сооружают в цилиндрической форме, используя бутобетонные материалы.

Объем реактора выбирается исходя из наличия поголовья домашнего скота. В литературных источниках¹ приводятся данные по оценке необходимого объема реактора, в зависимости от вида и возраста животных. Например, для высокоэффективного процесса сбраживания навоза (мезофильный режим, температурой +30 +40°C), объем реактора для одного теленка, в возрасте от 1 до 2 лет, составит 1,05 м³, для коровы и телят старше 2 лет – 1,5 м³, для овец старше 1 года - 0,15 м³ на каждое поголовье. Зная общее число поголовья скота в домохозяйстве, умножая его на эти коэффициенты, затем суммируя можно посчитать объем реактора.

В нашем примере, в домохозяйстве к. Шохон дж. Калининабад Ганчинского района, у Узокова Г. имеются 3 коровы, 2 телёнка, 8 овец и 7 ягнят, а также 2 лошади старше 3 лет. Общий объем реактора для этого домохозяйства составил 10 м³. Домохозяйство намеренно данное поголовье держать неизменно. Для этого домохозяйства в качестве реактора была выбрана металлическая толстостенная

цистерна, объемом 10 м³, бывшая в употреблении. Прежде всего, мы обследовали внутреннее состояние поверхности и имеющиеся следы коррозии и отверстия очистили наждачной бумагой и сварили электросваркой.

Узоков Г. подал заявку для сооружения БГУ в независимую тендерную комиссию (НТК) джамоата и получил грантовую поддержку от МОО «АППР Нау». Для реализации данного проектного предложения автором данной статьи и инженер - механиком Узоковым Г., был разработан *проект оригинальной конструкции БГУ непрерывного действия с механизмом подъема и загрузки биомассы, механизмом перемешивания и подогрева сырья*. Поскольку данная установка носила одновременно демонстрационный характер, для

Помощь в сооружении БГУ

наглядности было решено соорудить БГУ надземного горизонтального расположения. Общий вид действующей БГУ, разработки МОО «АППР Нау», до его теплоизоляции приведен на фото на стр. 15. *(Продолжение читайте в следующем номере)*

ТРЕНИНГ ПО РАЗВИТИЮ СЕЛЬХОЗКООПЕРАТИВОВ

Икром БАБАЕВ, редактор бюллетеня

17 июня завершил свою работу трехдневный тренинг по развитию сельскохозяйственных кооперативов в рамках проекта «АППР Нау» «Развитие местного рынка», поддержанного нидерландской организацией ICSSO.

Данный проект будет развивать кооперативы «Сохибкор LTD» (Аштский район), «Фон» (Айнинский район) и «Сабзавоткор - 1» (Дж. Расуловский район), которые были созданы в прошлом году и начали действовать как первоначальные объединения. К этому времени кооперативы уже зарегистрированы и предстоит большая работа по их усилению.

В ходе тренинга члены кооперативов дали полный отчет о проделанной работе со дня создания, а также после ознакомления с процедурами деятельности при фасилитации тренеров составили предстоящий план мероприятий, основываясь на существующее законодательство и ставки налогообложения кооперативов.

По словам одного из тренеров Насибы Расуловой кооперативы еще не могут на должном уровне вести делопроизводство и бухгалтерский учет, что затрудняет их развитие. «Как выяснилось, кооперативы еще слабы в составлении офисной документации и в ведении бухгалтерского учета, - говорит Н. Расулова. - А для усиления и легитимной их деятельности эта практика им необходима в первую очередь. Поэтому одна из сессий данного тренинга была посвящена именно делопроиз-

водству и ведению бухгалтерского учета».

Кроме того, в рамках проекта «Развитие местного рынка» весной этого года было проведено исследование маркетингового потенциала целевых групп, результаты которой показали отсутствие связей кооперативов производителей с посредниками и потребителями. Результаты исследования для новосозданных кооперативов могут стать основой налаживания связей и развития цепочки между производителем и конечным потребителем.

Ўринбой УСМОН, Халқаро Журналистлар конфедератсияси аъзоси

ЙЎЛ ЧЕТИДАГИ ТАБАССУМ

Давоми. Боши ўтган сонларда.

«Қурилиш тўхтамаслиги шарт!»

Лекин у ўзи тўғрисида гапирмайди. Аслида эса бу ишларнинг ҳаммасининг бошида ўзи турарди. Новда механик карьер қурилди, Бўстон йўлида завод бунёд этилди. . . Бу ишлар хамирдан қил суғургандек осонгина амалга ошмасди, албатта. Электр симларини тортиб келиш керак, сув масаласини ҳал қилиш зарур, ишчиларни озиқ-овқат, ётоқхона билан таъминлаш. . . «Айнида 45 метрлик кўприк бузилибди. . .» Бу хабарга ишонининг ўзи қийин эди. Чунки кўприк мустаҳкам қурилганди. «Кўприкдан хитойликларнинг 27 тонналик машиналари ўтган экан. . .» Фақат шу гапни эшитгандан сўнггина Анварберди кўприкнинг чиндан ҳам бузилганига ишонди. Техник жиҳатлардан кўприк бундайин оғирликдаги юкни кўтара олмасди. «Балки оғир машиналар ўтаётганда кўприкнинг қанча юкка мослангани борасидаги ишора бўлмагандир ё бўлса ҳам, хитойликлар сезмай қолишгандир. . .» Анварберди муассаса мутахассисларидан бири айтаётган гапни қувватлашга уринар, лекин ҳозир хаёлидан фақат бир нарса - кўприкни тезроқ тузатишгина ўта-

ётган эди.

«Бўлган иш бўлибди, кўприкнинг бузилгани ёмон. Агар кўприк тезда тузатилмаса, йўл қурилиши орқага сурилади. . .» Анварберди шундай ўйга борди-да, кўприкни тез тузатиш йўллариини излай бошлади. Бу борада нақлиёт вазирлигига, вилоят ижроия ҳокимиятига, фавқулодда ҳолатлар ва фуқаро мудофааси хизматига хабар берилди. Кўприкни тузатишга киришилди. Бунинг учун катта темир устунлар керак эди. Вақт эса, қачон топасан, дея кутиб турмайди. Анварберди Эгамбердиев ва Исломхўжа Авлиёев бир кеча-кундуз қанча ерлардан суриштиришди. Ниҳоят Б. Фафуров ноҳиясида 11 тоннадан ортиқроқ темир устун топилди. Устунлар ва пўлат листлар, тахта ва ёнилғи ортилган иккита КамАЗ машинаси тезда йўлга чиқди ва Айний ноҳиясига етиб борди. Тонг оқараётган кез темир тўсинларни пайвандлаш ва бошқа ишлар бошланиб, бир кеча-кундуз деганда кўприк қайтадан фойдаланишга топширилди.

Яна бир воқеа: Айний ноҳиясида йўл қурилиши айни авжигачиққан маҳал кўққисдан жиринглаган телефон қўнғироғи хона сокинлигини бузди. «Алё,

Анварберди Каримбердиевич, кечирасиз, ярим тунда қўнғироқ қилиб, уйқунгизни буздим. Лекин бошқа иложим йўқ, Тўсатдан сел келиб юк олиб келинадиган йўлларни бузиб кетди. . .» Шаҳристондан қўнғироқ қилишаётгани маълум бўлди. Анварберди тезликда муовинларига сим қоқиб, уларни фавқулодда ҳолатдан огоҳлантирди. Ҳаммалари бир қарорга келишди: иложи борича тезроқ муваққат йўл қуриш зарур, йўқса қурувчилар қурилиш ашёсини кутиб қолишади ва иш тўхтайд.

Бир кун ўтмасдан қуриб битказилган муваққат йўлда юк машиналари қурилиш ашёлари ортиб ўта бошлашди.

Йўл қурилиши кетаётган кезлар неча маргалаб қалин қор ёғиб ё қор кўчкиси тушиб, Шаҳристон довони ёпилиб қолди. Бу довондан хитойлик йўл қурувчиларнинг техникаси ва қурилиш ашёлари, йўловчилар ўтишлари зарур эди. Бундай ҳолатларни тез бартараф этиш учун «Суғд вилояти Хужанд нақлиёт бошқармаси давлат муассасаси» ва хитойлик йўлсозлар техникаларидан биргаликда фойдаланиларди.

Тожикистон: Тараққиёт сари

Ота рози Худо рози

... Котиба янги маълумотларни Анварберди Эгамбердиевнинг столига қўйди. Анварберди улар билан танишар экан, бир хабарни икки марта ўқиди. Истаравшан-Хужанд йўлида автомобил фалокати юз берибди. Икки енгил машина бир-бири билан тўқнашиб, икки инсон дунёдан ўтибди, икки киши яраланибди...

Анварберди раҳбарлар ва мутахассисларни ҳузурига чорлади.

- Бу фалокатнинг сабабларидан бири ҳайдовчининг аҳамиятсизлиги экан. Лекин ҳар қадамда икки-учта чуқурча бўлмаганда, балки бу фалокат юз бермасмиди. Мазкур йўл бизнинг ҳисобимизда экан, йўл ҳодисасида озми-кўпми сиз ва бизнинг ҳам айбимиз бор. Мен бир нарсага ишонаман, вақти келиб, бизнинг вилоятимизда ҳам жаҳон стандартларига мос келадиган йўллар қурилади, лекин йўлда ҳалок бўлган бу инсонлар, қур-бонлар ўша пайтда ҳам виждонимизни тинч қўйишамиркан...

Кенггина хона жим-жит эди, пашша учса, билинарди. - Ҳайдовчиларнинг манзиллари аниқ, уйларига бориб, оила аъзоларидан кўнгили сўраймиз, моддий жиҳатдан қўмаклашамиз. Нима дединглар?

Бу таклифни ҳамма бир овоздан қувватлади.

«Ўғлим, сенинг касбинг одамлар учун, Ватан учун жуда кўп манфаат келтиради. Сен 27 ёшингда катта бир авто-

базага раҳбар бўлдинг. Бу мингдан бир одамга насиб этади. Лекин менинг бир гапимни ҳеч қачон унутмагин: Ҳар бир ишчига меҳрибон бўл, айниқса, уларнинг тирикчилигидан, қандай яшаб-ишлаётганлигидан хабардор бўл. Ҳайдовчилар сафарга чиқар эканлар, сен «Оқ йўл, оилангиз сизнинг эсонмон қайтиб келишингизни кутади», десанг, шу бир оғиз сўзинг билан уларнинг боши осмонга етади. Анварберди жамоат аҳлига разм солар экан, қиблагўҳининг айтган сўзлари шундайгина қулоқлари остида янграйди. Ўшанда у ҳали ўттизга ҳам тўлмаган ёш йигит собиқ Пролетар, ҳозирги Ж. Расулов ноҳиясидаги йирик автобазага бошлиқ қилиб тайинланганди.

Анварбердининг отаси Каримберди Эгамбердиев саводли, тийран мулоҳазали, маданияти баланд киши эди. У Тошкентдаги тўқимачилик олий ўқув юртида таҳсил олган, фарзандларининг ҳам яхши маълумот эгалари бўлишлари учун қайғуларди. Каримберди Эгамбердиев 7 ўғил ва уч қизнинг отаси фарзандларининг келажаги учун мудом ғам-хўрлик қиларди. Отасининг автомобил нақлиётининг халқ хўжалигида тутган муҳим ўрни ҳақидаги ҳикояларидан сўнг Анварберди политехника институтига ҳужжат топширди ва ўқишга кирди.

«Бизда одатда йўл, кўприк қуриш, дарахт ўтқозишнинг савоблиги ҳақида кўп гапирилади. Раҳматли отам у киши 1999 йилда 68 ёшларида дунёдан ўтди, бу савоб ишлар ҳақида

неча марта айтганлар ва бир нарсани кўпроқ таъкидлардилар бир йўловчини манзилга етказиб қўйиш, йўлини яқин этиш ўта савоб иш! Раҳматли отам иккимиз нақлиётнинг аҳамияти ҳақида кўп суҳбатлашганмиз. У киши яна агар замондан ортда қолмайин десанг, бир умр ўқиш ва ўрганишни унутмагин, дердилар. Ҳалоллик, бировнинг ҳақида хиёнат қилмаслик, эгаллаган мансабни суиистеъмол қилмасликни мудом такрорлардилар». Анварберди қиблагўҳини ўта мамнунлик билан ёдга олади.

Анварберди тўққиз йил ҳозирги Ж. Расулов ноҳиясидаги 32-автобазага директорлик қилди ва кейин уни вилоятдаги масъул вазифага таклиф этишди.

«Анварберди вақтида отасининг дуосини олиб кам бўлмади. Энди онасининг дуосини оляпти», дейди Ғўлакандоз жамоати раиси А. Бобоев.

Анварбердининг онаси Моҳинисо Қодирова бу йил муборак 80 ёшга тўлади.

«Гарчи мен 57 ёшга кирган бўлсам, ўғил-қизларим, бир неча набирам бўлсада, онажоним ҳозиргача мендан хавотир бўладилар. Ҳа, нима қилса ҳам, она - она эканда! Онажоним кенжа укам билан бир ҳовлида яшайдилар. Имкон топсам, ҳар кун олдиларига бориб, суҳбатлашиб келаман. Лекин иш сафарига кетиб олдиларига бора олмасам, икки-уч кун кўрмасалар, тезда хавотирланиб, укамдан «Анварберди қаерга кетган, нега келмаяпти», дея қайта-қайта сўраганлари сўраган экан. *Давоми келгуси сонда*

Ток ўстириш ва парваришlash усуллари

Давоми. Боши ўтган сонларда.

Сабза. Бу майиз узумнинг оқ кишмиш навини ишқорли эритмага ботириб, офтобда қуритиб олинади.

Бедона майиз узумнинг оқ кишмиш навини офтобда қуритиш йўли билан (ишқор ва сульфидли ангидрид билан ишлов бермасдан) тайёрланади.

Шағони қора кишмиш узумидан тайёрланади.

Тахлама гермион. Каттақўрғон, сулғони, нимранг навларидан олинадиган майиз. Бу майизни тайёрлашда узум ишқорли эритмаларга ботирилади ва сульфидли ангидридда дудланади. Сўнгра патнисларга солиниб, соя жойда қуритилади.

Гермион. Каттақўрғон, сулғони, нимранг каби йирик мевали навларидан тайёрланади. Қуритиш олдида узум ишқорли эритмага ботирилиб, қуёш нури тушадиган очиқ майдончаларда қуритилади.

Авдон. Узумнинг турли навларидан тайёрланадиган майиз бўлиб, офтобда қуритиш йўли билан тайёрланади.

Узумни “офтоби” усулда қуритиш. Узумга ҳеч қандай ишлов бермасдан уни қуёш нури тушиб турадиган очиқ майдончаларда қуритиш “офтоби” усули деб аталади. Бунда узум йирик-майдалиги, пишганлик даражаси ва рангига кўра сараланади. Сўнгра узум бошлари бир қатор қилиб патнисларга солиниб, очиқ майдонга қўйиб чиқилади. Бу усул тоқпарварларга кадимдан маълум бўлиб, ҳозир ҳам айрим хўжаликларда қўлланилади.

Офтобга қўйилган узумлар 6-8 кундан кейин ағдарилади. Қуритиш 20 кундан 30 кунгача давом этади. Майиз қўл билан сиқилганла салгина ёпишиб, қўйиб юборганда яна тарқаб кетса, узум яхши қуриган ҳисобланади. Қуритилган узум бандларидан тозаланади, намлигини тенглаштириш учун қутиларга солинади.

Орадан 5-6 кун ўтгач, қуритилган узум сараланиб, бандлари, хас-чўшлар олиб ташланади ва қутиларга ёки қоғозларга солиниб, ишлов учун заводга юборилади.

Бу усул билан оқ ва қора кишмишлар қуритилади. Ушбу усулнинг асосий камчилиги - қуритиш муддатининг ҳаддан ташқари узоқлиги ва майиз кам чиқишидир. Намлиги 18%-дан кам бўлганда 22-25% майиз чиқади.

Узумни «қайнаган сувга солиш»

усулида қуритиш. Бу усулда узум қайнаб турган ишқорли эритмага ботириб олинади, сўнгра офтобда қуритилади. “Қайнаган сувга солиш” усулида 3-4 баробар тезроқ қурийд, майизнинг сифати яхши бўлади.

“Қайнаган сувга солиш” усулида қора ва оқ кишмиш, Каттақўрғон, сулғони, нимранг, Ризамат ва бошқа навлари қуритилади.

Қуритишдан олдин узум сараланади. Кейин тўрсимон саватларга солиниб, қайнаб турган каустик соданинг 0,3-0,4%-ли эритмасига 3-6 секунд ботириб турилади.

Каустик сода эритмаси қуйидагича тайёрланади: қозонга тоза сув солиниб, қайнатилади. Сўнгра 1 л сувга 3-4 г ҳисобидан каустик сода солинади.

Узумни эритмада қанча туриши унинг навига, пишшиш даражасига боғлиқ. Агар узум сиртида ёриқчалар ҳосил бўлмаса, ишқорни кучайтириш, бордию, ёриқчалар жуда чуқур бўлаётган бўлса, эритмага сув қўшиш лозим.

Сифими 200 литр бўлган қозонда 10 центнергача узумга ишлов берилади ва шундан сўнг эритма янгиланади. Ишлов берилган патнисларга тўкилади ва қуритиш майдонларига қўйилади. Орадан 2-3 кун ўтгач, бошлари ағдариб чиқилади. Қуритиш 4-12 кун давом этади. Узумнинг ҳўл миқдорига нисбатан 26-30% майиз чиқади.

Қуритиш тугаллангач, узум патнислардан тўкилиб, сараланади, хархил хас-чўшлар, бандлар олиб ташланади.

Тахлаш усулида оч тусли навлари қуритилади. Бу усул билан қуритилганда узум ранги, йирик-майдалигига кўра сараланади, ишқорли эритмада ишлов берилади ва сульфид ангидрид билан камераларда дудланади.

Оч рангли навлари 1-1,5 соат, оч пушти рангли навлари 30-40 минут дудланади. Бунда дудлаш қутисининг 1 куб метрига, тахминан, 40-50 г олгингугурт ёқилади, яъни ҳар бир килограмм оч рангли узум ҳисобига, тахминан, 0,6-0,8 г олгингугурт ёқиши лозим.

Давоми келгуси сонда

КАЛЕНДАРЬ СОБЫТИЙ

Международная грантовая программа для женщин (Глобальный фонд для женщин)

Принимаются заявки на получение грантов для женских организаций. Заявки подаются круглый год.

Организатор: Глобальный Фонд для Женщин (Global Fund for Woman).

Глобальный Фонд для Женщин поддерживает женские группы, деятельность которых направлена на улучшение и расширение прав женщин и девочек.

Фонд оказывает поддержку женским правозащитным группам, находящимся и работающим за пределами Соединённых Штатов Америки, выделяя небольшие, гибкие и своевременные гранты в размере от 500 до 30,000 долларов США, направленные на общее развитие деятельности женских групп или на реализацию конкретных проектов.

Глобальный Фонд поддерживает:

Группы женщин, работающих вместе.

Организации, которые демонстрируют четкое стремление к равенству и обеспечению прав женщин.

Организации, руководство которых представлено женщинами.

Организации, находящиеся за пределами Соединенных Штатов.

Глобальный Фонд НЕ поддерживает:

Заявки от частных лиц и заявки на стипендии. Организации, основная деятельность которых не лежит в области защиты прав женщин.

Организации, возглавляемые или управляемые мужчинами.

Организации, основная цель которых заключается в увеличении прибыли коммерческой деятельности или оказании благотворительной помощи.

Организации, находящиеся и работающие только или преимущественно в США.

Международные организации из развитых стран, предлагающие совместные проекты с местными партнерами в развивающихся странах.

Государственные структуры, политические партии и избирательные кампании.

Ежегодно выдается около 600 грантов организациям по всему миру.

Контакты: ecis@globalfundforwomen.org

Источник: <http://vsekonkursy.ru>

Конкурс малых грантов Американо-Российского фонда (USRF)

Объявлен конкурс грантов на финансирование проектов, направленных на поддержку предпринимательства, экономического и правового развития. Дедлайн 1 ноября 2011 года.

Организатор: Американо-Российский фонд по экономическому и правовому развитию (USRF).

Рассматривает заявки российских, американских и международных некоммерческих организаций, а также российских государственных учреждений на финансирование проектов, направленных на поддержку предпринимательства, экономическое и правовое развитие. Стандартная форма заявки должна быть заполнена на русском и английском языках.

Рекомендуемый срок реализации проекта – до 1 года.

Запрашиваемая в рамках программы поддержки малых проектов сумма не должна превышать \$

100 000. В заявке необходимо указать также сумму собственного вклада заявителя в предлагаемый проект.

Экспертиза предложений проводится сотрудниками USRF и, в случае необходимости, внешними экспертами. Все заявки в области правового развития рассматриваются консультативным советом, который дает свое заключение относительно представленных проектов. Окончательное решение принимается грантовым комитетом, которому направляются все представленные к рассмотрению заявки, в том числе и те, которые не были рекомендованы для финансирования по итогам экспертизы.

USRF извещает заявителей об итогах конкурса в течение шести-восьми недель после срока окончания приема заявок на текущий раунд конкурса малых проектов. Источник: <http://vsekonkursy.ru>